

У 2016 році органам та підрозділам Національної поліції України (далі – НПУ) довелося протидіяти злочинності у вкрай складних умовах початкового етапу формування та становлення нового центрального органу виконавчої влади, покликаного служити суспільству і захищати його права.

При цьому ключовою вимогою суспільства до нової поліції було проведення прозорості і принципової атестації особового складу.

Так, всього пройшли атестування 82578 поліцейських. За її результатами стосовно 4898 поліцейських прийнято висновок – займаній посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність, стосовно 5388 поліцейських – займаній посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність. За висновками атестаційних комісій звільнено зі служби в поліції через службову невідповідність 4661 працівників.

Своєрідним викликом стала необхідність розроблення нових нормативно-правових актів та внесення змін до чинних. Адже, зважаючи на відсутність правової бази, у перші місяці діяльності оперативні підрозділи НПУ були фактично позбавлені права здійснювати оперативно-розшукову діяльність та агентурно-оперативну роботу. Це значно ускладнило діяльність з протидії злочинності, у першу чергу тим видам протиправних посягань, викриття та документування яких здійснюється працівниками поліції оперативним шляхом.

З метою упорядкування зазначеного питання Національною поліцією упродовж минулого року розроблено 95 нормативно-правових актів(проекти Законів України, актів Уряду, Президента України та відомчих наказів і інструкцій).

Ще один фактор, який вже третій рік поспіль здійснює потужний вплив на формування криміногенної обстановки у державі, а відтак і на діяльність усіх правоохоронних органів, є проведення антитерористичної операції на сході країни.

Лише у 2016 році до участі в проведенні АТО, із відривом від виконання службових обов’язків за місцем безпосереднього несення служби, залучено близько 13 тис. поліцейських.

Крім цього внаслідок зазначених бойових дій постійно зростає кількість вимушених переселенців (1,7 млн. переселенців або 1,4 млн. сімей з Донбасу і Криму).

Негативний вплив на діяльність поліції у 2016 році чинило ускладнення економічної ситуації в державі, погіршення рівня життя значної кількості населення, стрімке зростання споживчих цін.

Так, упродовж року вартість електроенергії для населення зросла – на 60%, природного газу – на 42%, послуг у сфері охорони здоров’я – на 7,8%. При цьому сума заборгованості з виплат заробітної плати склала майже 2 млрд. грн., з яких 73,2% припадає на промисловість.

Вагомим фактором, який характеризує погіршення соціально-економічного становища у державі, є збільшення безробіття серед економічно активного населення віком 15-70 років до 9% (2013 – 7,7%, 2015 – 8,8%).

При цьому слід навести результати кримінологічних досліджень, відповідно до яких збільшення безробіття на один відсоток призводить до зростання рівня злочинності на 6%. Про об'єктивність відповідних досліджень свідчать і статистичні дані, відповідно до яких у 2016 році працівниками поліції встановлено 64,2 тис. дієздатних осіб, які на момент учинення злочину ніде не навчались та не працювали, що становить 63% від усіх затриманих злочинців. У 2015 році відповідний показник становив 58%, у 2014 – 54%, а у 2013 – 47%.

На фоні зростання рівня безробіття та проблем соціально-економічного характеру додатковий негативний вплив на формування криміногенної ситуації у державі чинила дія Закону України від 26.11.2015 № 838-VIII «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», відомого як «Закон Савченко».

Чимала кількість звільнених на його підставі осіб, у силу своєї низької соціальної адаптованості та відсутності законних джерел для існування, повторно вчиняють злочини, у тому числі тяжкі та особливо тяжкі їх види проти життя та здоров'я громадян.

Водночас, за підсумками роботи у 2016 році можна стверджувати, що на першому році свого функціонування Національна поліція гідно виконувала поставлені перед нею завдання, а започатковані реформи не були марними.

Чи не найвагомішим підтвердженням цьому є оцінка громадськості. Як свідчать дані соціологічних опитувань, Національна поліція зараз посідає третє місце за рівнем довіри громадян після Збройних Сил і Національної гвардії (за результатами дослідження, проведеного Центром Разумкова, понад 40 відсотків громадян довіряють поліції. Для порівняння: міліції довіряли менше 5 відсотків).

Досягненню такого рівня суспільної довіри, насамперед, сприяли структурні та функціональні перетворення Національної поліції.

В першу чергу мова йде про запровадження нових якісних критеріїв та процедури відбору кандидатів на службу, що дозволило в ході проведення атестаційних процесів очистити лави поліції від працівників, які своїми діями корупційного, неетичного, протиправного характеру підживляли довіру населення.

За активної підтримки міжнародних, урядових та громадських організацій успішно розпочато роботу патрульної поліції в 32 містах, у тому числі в безпосередній близькості до зони проведення АТО.

Особлива увага приділялася питанням упровадження нових форм і методів забезпечення безпеки дорожнього руху. З цією метою на окремих автошляхах державного та міжнародного значення розпочали роботу підрозділи патрульної поліції. Триває впровадження системи фіксації в автоматичному режимі порушень правил дорожнього руху.

Відповідні системи в пілотному режимі вже працюють у містах Києві та Одесі.

З метою забезпечення виконання спеціальних завдань, пов'язаних зі звільненням заручників, проведенням спеціальних операцій, у тому числі контртерористичних, забезпеченням силової

підтримки інших підрозділів поліції, створено спеціальний підрозділ оперативного реагування – Корпус оперативно-раптової дії (КОРД), підрозділи якого сформовано майже в половині регіонів держави. На базі спеціалізованого тренінгового центру із залученням іноземних фахівців активно здійснюється відбір кандидатів та подальша підготовка бійців цього підрозділу.

Триває впровадження в усіх регіонах call-центрів служби «102» з функціями електронної реєстрації заяв і повідомлень, смс-інформування заявника про реєстрацію і хід розгляду його звернення тощо. Завдяки здійсненню черговою службою та ситуаційними центрами автоматичного контролю за своєчасністю прибуття нарядів поліції вдалося суттєво поліпшити стан реагування поліції на злочини та правопорушення.

Активно запроваджуються нові форми і методи роботи, зокрема шляхом створення в територіальних підрозділах поліції в малих містах та сільській місцевості підрозділів реагування. На сьогодні в межах цього проекту в штатній структурі всіх головних управлінь Національної поліції передбачено сектори (групи) реагування патрульної поліції.

Здійснюються заходи зі створення універсальної служби детективів, яка об'єднає в собі функції оперативних і слідчих підрозділів. Це зменшить навантаження на слідчих, підвищить якість досудового розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів. Триває робота з розроблення відповідної законодавчої бази. Так пілотний проект зі створення служби детективів уже розпочато в Київській області для апробації цієї моделі реформи на практиці.

За підтримки міжнародних експертів розроблений і впроваджується в діяльність план підвищення кваліфікації дільничних офіцерів поліції. Метою цього проекту є запровадження в роботі структурних підрозділів Національної поліції підходу «поліцейська діяльність, орієнтована на громаду».

З метою забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини в діяльності працівників поліції, а також контролю за роботою органів і підрозділів поліції з питань охорони осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінальних правопорушень, у Національній поліції створено Управління забезпечення прав людини.

За координації зазначеного структурного підрозділу розпочато реформування існуючої системи ізоляторів тимчасового тримання (ІТТ), а саме їх оптимізацію та приведення умов тримання затриманих та осіб, які перебувають під вартою, у відповідність до міжнародних стандартів прав людини. У процесі реформування призупинено роботу 133 таких установ. Розроблено інформаційну підсистему типу Custody records (записи про утримуваного), яка вже розпочала функціонування у 75 ІТТ у 23 областях держави. Крім цього запроваджено модульне харчування осіб, які перебувають в ІТТ.

Поруч із здійсненням активної структурної та функціональної розбудови Національної поліції у минулому році вжито й ряд практичних заходів для посилення тиску на кримінальне середовище та недопущення загострення криміногенної ситуації, завдяки яким працівникам поліції вдалося забезпечити її контрольованість.

Характерним цьому підтвердженням є позитивна тенденція щодо зменшення кількості умисних убивств на 43% (з 3004 до 1726). При цьому варто зазначити, що зменшення відповідного показника притаманне 14 регіонам держави, а не лише для зони проведення антитерористичної операції.

Важливим фактором, який свідчить про контрольованість криміногенної ситуації є зменшення майже вдвічі кількості протиправних посягань, учинених з використанням вогнепальної зброї, – з 1103 до 576. Ця тенденція має місце в 20 регіонах держави.

Покращено ефективність роботи з розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи.

Також збільшилось загальне число розкритих (за якими особам повідомлено про підозру) злочинів окремих видів, зокрема тяжких тілесних ушкоджень зі смертельними наслідками, зґвалтувань, розбоїв, крадіжок з квартир, ДТП з потерпілими, у т.ч. зі смертельними наслідками та ін.

Посилено ефективність роботи з протидії незаконному обігу зброї, у першу чергу, фактам розповсюдження важкого озброєння. Так, з незаконного обігу вилучено 1416 одиниць вогнепальної зброї, у тому числі 64 гранатомети (реактивні установки), 71 автомат, 86 карабінів та гвинтівок (у т.ч. мисливських), 538 пістолетів (револьверів), 92 обріза, 164 одиниці саморобної зброї, 1825 гранат, 23 міни та 26 саморобних вибухових пристроїв, а також понад 153 тис. набоїв до різних видів зброї.

Виявлено 102 організовані злочинні групи, з яких 19 – з міжрегіональними, 3 – транснаціональними зв'язками, по 7 – корумпованими зв'язками та сформовані на етнічній основі, 2 – причетні до розкрадання бюджетних коштів.

Вживалися заходи щодо протидії кіберзагрозам. Так, у звітному періоді працівниками Національної поліції виявлено 8,5 тис. кримінальних правопорушень.

Через Національний контактний пункт з реагування на кіберзлочини поліцією налагоджено міжнародну діяльність у сфері протидії кіберзлочинності, каналами якої у минулому році здійснювалося активне співробітництво з компетентними органами США, Грузії, Вірменії, Великої Британії, Німеччини, Румунії, Австралії, Білорусії, Ізраїлю, Болгарії, Франції, Сербії та Італії.

Характерним прикладом міжнародної співпраці є проведення розслідування у кримінальному провадженні за фактом функціонування в мережі Інтернет ресурсу (торент-трекеру кикас) одного з найбільш рейтингових торент-трекерів світу, через який здійснюється незаконна трансляція та розповсюдження об'єктів авторського права, авторські права на які належать міжнародним компаніям (Warner Bros. Entertainment Inc., Disney Enterprises Inc., Paramount Pictures Corporation, Twentieth Century Fox Film Corporation, Universal City Studios LLLP, Columbia Pictures Industries, Inc. (Sony Pictures)). За результатами його протиправної діяльності зазначеним компаніям завдано матеріальних збитків на загальну суму 4,371 млн. грн.

Крім цього, упродовж жовтня-листопада 2016 року працівниками боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми НПУ встановлено учасників угруповання, які діяли через систему підставних фірм та пропонували молодим громадянам України працевлаштування у Росії «в службах кур'єрської доставки», після чого, використавши їх уразливий стан, втягували у наркотрафік. Наприкінці листопада 2016 року проведені більше 20-ти обшуків за місцем мешкання фігурантів, розміщення офісів, приміщень з «працевлаштування». Отримані речові докази, які підтверджують злочинну діяльність учасників злочинної групи (банківські картки,

ноутбуки, комп'ютерна техніка, мобільні телефони, чорнові записи). Чотири встановлених організатора вказаної злочинної діяльності затримано.

Наразі встановлено більше 30 осіб, ймовірно постраждалих від торгівлі людьми. Проте, звернення до органів поліції ще надходять, досудове слідство триває.

На виконання доручення Прем'єр-міністра України в листопаді минулого року в усіх обласних центрах та найбільш криміногенних регіонах держави Національною поліцією проведено оперативно-профілактичні заходи із залученням військовослужбовців Національної гвардії України.

Як результат, у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року кількість учинених кримінальних правопорушень зменшилася на 13%, зокрема умисних убивств – на 21%, незаконних заволодінь транспортними засобами – на 35%, хуліганств – на 33%, крадіжок – на 16%, пограбувань – на 18% та ін.

Покращилась ефективність роботи і з розкриття протиправних посягань.

Разом з тим, на жаль, доводиться констатувати факт, що в деяких напрямках протидії злочинності спостерігається погіршення ефективності роботи органів та підрозділів Національної поліції.

Значний суспільний резонанс викликає зростання кількості злочинів корисливо-насиленої спрямованості та зниження практичних результатів у установленні осіб, причетних до їх учинення.

Недостатню увагу приділено ще одному пріоритетному напрямку діяльності Національної поліції – безпеці дорожнього руху. Загальна кількість кримінальних правопорушень, за фактами вчинення ДТП з потерпілими збільшилася на 4%. У той же час кількість таких подій зі смертельними наслідками навпаки зменшилася на 4%.

Мають місце низькі показники в роботі з документування злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, у першу чергу кваліфікованих їх видів. Загальна кількість виявлених таких злочинів зменшилась на 8%.

Зважаючи на обраний європейський вектор розвитку України, а також ураховуючи відповідні зобов'язання, які на себе взяла наша держава, поліція повинна гарантувати захист громадян від будь-яких протиправних посягань на їх права та свободи. Особливої уваги потребує протидія торгівлі людьми, у першу чергу її організованим проявам та пов'язаної з переміщенням громадян України за кордон, з метою їх подальшого втягнення в протиправну діяльність. Так, в 2016 році забезпечено стабільний результат у викритті злочинів цієї категорії, але ефективність роботи з притягнення до кримінальної відповідальності осіб, причетних їх учинення знизилася.

В умовах ускладнення соціально-економічної ситуації в державі особливої уваги потребує протидія злочинам у сфері економіки, зокрема злочинам з корупційною складовою.

З огляду на викладене та враховуючи основні завдання Національної поліції, слід визначити, що у 2017 році пріоритетами діяльності Національної поліції визначено:

- підвищення ефективності розкриття та розслідування кримінальних правопорушень корисливо-насильницької спрямованості, у першу чергу розбійних нападів, крадіжок, пограбувань та незаконних заволодінь транспортними засобами;
-
- протидія незаконному обігу вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин;
-
- надання якісних поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку з метою зниження рівня вуличної злочинності, зменшення аварійності дорожнього руху;
-
- протидія організованій злочинності;
-
- протидія кваліфікованим злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків (у першу чергу збуту), виявлення та ліквідація каналів надходження їх в Україну, викриття та припинення функціонування нарколабораторій;
-
- документування злочинної діяльності осіб, які вчиняють злочини у сфері торгівлі людьми;
-
- формування професійного кадрового ядра Національної поліції України, здатного надавати якісний правоохоронний сервіс відповідно до вимог суспільства.

Національна поліція України